

מקלט הראובני*
אלקנה

"ואהבת לרעך כמוך"

כתוב בספר ויקרא (פ"ט י"ט): "לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה'", ובירושלמי נדרים (פ"ט ה"ד): "ר' עקיבא אומר זהו כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר "זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול מזה". ב"פני משה" שם מפרש: "משום סיפא דקרא נקט כדכתיב 'בדמות אילוקים עשה אותו', וכשיתבונן אדם בזה יזהר מאד בכבוד חברו". שמא תאמר חולק בן עזאי על ר' עקיבא, ולא היא. שניהם רעיון אחד אמרו. תורתנו הקדושה תורת חיים היא, ומצוות "בין אדם לחבירו" כמוהם כמצוות "בין אדם למקום" - שניהם מאותו מקור. רק המאמין באני ה', יכול לקיים ואהבת לרעך כמוך שהרי אחים כולנו. כשאדם רואה חברו נפצע ח"ו, רחמיו נכמרים פחות מאשר כשיראה את אחיו נפצע, ואם כולנו בני ה' כדכתיב "בדמות אילוקים עשה אותו", הרי אחים אנחנו וקל יותר לקיים "ואהבת לרעך כמוך". וראה בגמ' במכות (דף כ"ג: כ"ד.):

"דרש ר' שמלאי, שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה... בא דוד והעמידן על אחת עשרה, בא מיכה והעמידן על שלש: 'הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אילוקיך'. בא עמוס והעמידן על אחת... 'דרשוני וחיו'... בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר 'וצדיק באמונתו יחיה'. וכי תעלה על דעתך שחבקוק לא דרש כר' שמלאי שש מאות ושלוש עשרה כדלעיל? אלא עיקר העיקרים זוהי האמונה ב'אני ה'' והשאר יבוא מעצמו.

זהו גם הרמז שנרמזנו בשבת (לא.): "שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, גיירה, אמר לו דעלך סני לחברך לא

* הרב הלל שחור זצ"ל היה נוהג לדבר איתי בחידות, ועל כן לזכרו חתמתי את שמי בחידה.

העורך, שענינו לכל קורא, בקשני להסביר בפירוט ונענית. שמי חיים בצר. מי שנתחייב גלות אין לו חיים אלא בעיר מקלט ובשבת ראובן היתה עיר מקלט ששמה "בצר" כמו שנאמר "את בצר במדבר בארץ המישור לראובני".

תעביד וכו". גם בספור שלאחר מכן (שבת לא.) מסופר על שמאי שדחפו באמת הבנין שבידו. ויש לשאול וכי שני המקרים ארעו באותו היום? אלא שיש משמעות לביטוי "דחפו באמת הבנין שבידו": בנין, בנוי על מספר יסודות, עמודים פלטות וכו', כמו שכל בוני א"י באלקנה מכירים. אמר לו שמאי וכי תעלה על דעתך שיסוד אחד לתורת ישראל, על יסוד אחד הבנין נופל - דחפו באמת הבנין שבידו. בא הלל ואמר "דעלך - סני לחברך לא תעביד", כשיש אמונה ב"אני ה'", אפשר לקיים "ואהבת לרעך כמוך", כדלעיל, בא חבקוק והעמידו על אחת "וצדיק באמונתו יחיה".

השתא דאתינא להכי, מבינים אנו יותר את המימרא, "כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו" - ומכאן גם אחד מארבעים ושמונה דברים שהתורה ניקנית בהם, שאחד מהם הוא "אוהב את הבריות".

כאן המקום להזכיר את שראינו בעלוני השבת שמחולקים בבתי הכנסת שלנו למה פתח רבי את מסכת אבות ב"משה קבל תורה מסיני"? להוציא מליבם של אלו החושבים שמסור ומדות הם הנהגות שבני אדם קבלו על עצמם, ולא היא, מדות טובות הן חלק מ"משה קבל תורה מסיני".

ובספרי חסידים, ואהבת לרעך כמוך ואז יהיו שני "יודין" - יהודים, וזהו גם שם ה' (י"י). ועוד יש לומר ואהבת לרעך כמוך שתהא אהבה לחברך כלעצמך ושתי אהבות בגימטריא 26, אני ה'. אהבה - 13 כפול 2 = 26. שם ה'י"ייה - 26. על דרך המליצה אפשר לומר שעל כן יש בידינו שולחן ערוך בן ארבע רגלים, אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר, וחושן משפט, בידוע ששלחן שרגל אחת שלו קצרה משלוש האחרות ולא חשוב איזו מהן, השלחן אינו יציב.

להכדיל משלחן בן שלש רגלים שאיננו מתנדנד גם אם רגל אחת מתקצרת. הכוונה היא שיש לקיים באותה מסירות גם את חשן משפט שהוא הרגל הרביעית ולא רק יורה דעה כמו שנאמר "ונקרב בעל הבית אל האלוקים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו", להקפיד גם על בין אדם לחבירו ולא רק על בין אדם למקום.

נמצאים אנו בעצומם של ימי ספירת העומר ובגמרא ביבמות (סב:) אמרו: "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת ועד אנטיפרס וכולם מתו בפרק אחד (מפסח ועד עצרת) מפני שלא נהגו כבוד זה בזה". תלמידי רבי עקיבא, ששנה: "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה" היו אמורים לנהוג כבוד זה בזה, לקשור את פסח עם שבועות, רוח עם חומר והם לא עשו כן. אך רבי שמעון בר יוחאי, היה שונה מהם שדרש בבבא קמא (יז.): "מאי דכתיב 'אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור', כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלת שני שבטים", תורה וגמילות

חסדים יחד ולא אחד מהם לחוד, לקשור ארץ ושמים.
ר' הלל שחור ז"ל קיים בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו את דרשת ר' שמלאי שדרש את רעיונו של הלל הזקן דעלך סני לחברך לא תעביד, בבחינת בא "הלל" והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה.

אנחנו, צבור משתתפי השעור הנודד בשבת, ראינו בחוש את הנהגתו של ר' הלל ז"ל ויחסו לחבורת הלומדים כמו שנאמר "כשם שקטורת שלא מכילה חלבנה איננה קטורת וכו'". ואם כבר בצבור עסקינן, זכורני בניחום האבלים, שאחד מהמנחמים שהיה עם ר' הלל ז"ל בעבודת הצבא הזכיר איך שר' הלל היה מקים כל בוקר את הצבור לתפילת שחרית עד שהיתה לסיסמא בפלוגה "יזומה עם שחור". וכמו ששמענו מפי ר' שלמה פישר במבשרת ירושלים, "וייקץ יעקב משנתו ויאמר" סופי תיבות צבור, ואהבת לרעך כמוך אני ה'.

חבל על דאבדין!